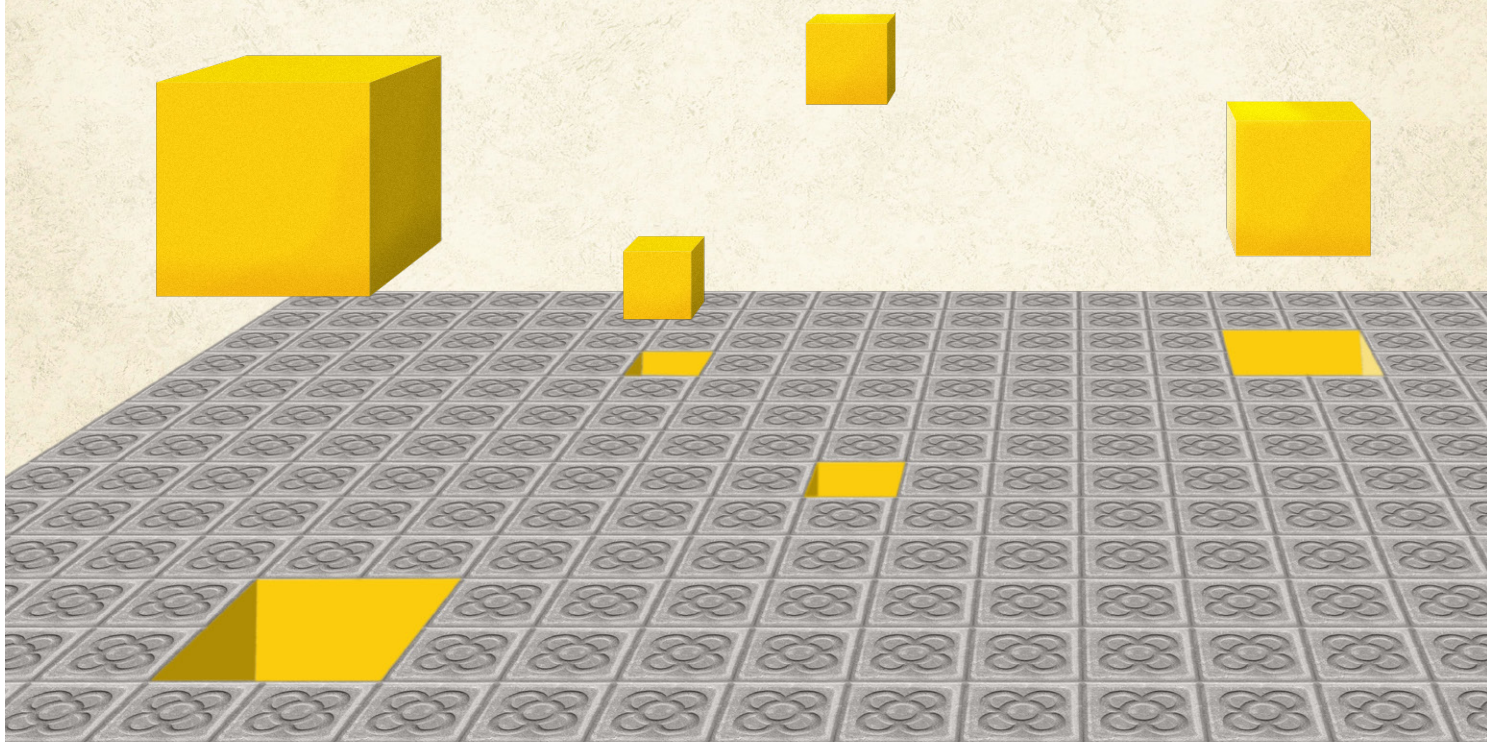

Dissabte, 27/2/21
15.30 h - 20.30 h
Jornada en línia

Ensopegar amb la memòria

Una jornada de debat a partir
del micromonument *Stolpersteine*

Participa-hi! Inscriu-te a la jornada a través d'aquest enllaç.

Ho organitza: **Regidoria de Memòria Democràtica**

Comissariada per: **Kathrin Golda-Pongratz**

Més informació i inscripcions a: **elbornculturaaimemoria.barcelona.cat**

Activitat en línia, amb inscripció prèvia als webs de la Regidoria de Memòria Democràtica i d'El Born Centre de Cultura i Memòria.

Format mixt, amb ponents presents al plató de la sala Moragues d'El Born Centre de Cultura i Memòria i d'altres de connectats en línia.

El projecte de micromonuments *Stolpersteine* va ser ideat i iniciat per l'artista alemany Gunter Demnig als anys noranta a Alemanya com a resposta memorial cívica paral·lela a les polítiques memorials oficials d'una Alemanya reunificada quant al terror del règim nazi i davant de la impossibilitat de representar adequadament l'impacte i la pèrdua d'incomptables vides durant l'Holocaust. Des de llavors, s'ha estès a tot Europa, amb més de 70.000 pedres col·locades a 24 països fins al dia d'avui.

Les peces mínimes són col·locades, una per una i per part del mateix artista, a l'espai públic, inicialment davant de la casa de la persona recordada, d'on va ser deportada pel règim nazi i literalment extreta del seu entorn i de la societat. El potencial principal d'aquests micromonuments resideix precisament en la visibilització –tot i que poc ostentosa, ja que no hi ha cap senyalització a banda de la *Stolpersteine* en si mateixa– de com la gent va “desaparèixer” en un entorn urbà a causa de la força de les autoritats nazis. El projecte de Demnig exclou i evadeix l'estat o la nació i les seves institucions, les quals, tradicionalment, han comissionat els monuments públics. Les *Stolpersteine* funcionen per iniciativa privada: uns individus en commemoren d'altres en contactar amb l'artista i facilitar dades sobre la persona deportada, perseguida i, generalment, assassinada. D'una manera silenciosa i gairebé invisible, s'inscriuen en el paisatge urbà. Cada *Stolperstein* representa una persona comuna, un veí d'un carrer, d'una ciutat, una dels milers de milions de víctimes que no apareixen als llibres d'història. Originalment, les col·locacions eren actes de rebel·lia, de vegades sense disposar del permís municipal. Avui, hi ha iniciatives ciutadanes a moltes ciutats alemanyes i europees, i els municipis normalment concedeixen els permisos, fins al punt que poden semblar un acte fàcil de *political correctness*.

Amb l'increment de sol·licituds i les creixents accions de col·locacions massives i institucionalitzades, alguns dels principis inicials del projecte –que, a més, li conferien una força excepcional dins dels gestos commemoratius alemanys i europeus– s'han anat transformant o diluint, la qual cosa ha provocat una sèrie de polèmiques. S'estan generant noves dinàmiques: el 2018, l'artista mateix va ampliar el projecte per incloure les commemoracions d'altres règims i de les víctimes de violència repressiva i del franquisme, anomenant “Remembrance Stones” les peces que es van col·locar per primera vegada el 2018 a Mallorca en record de vint alcaldes i polítics que van ser empresonats, torturats i assassinats entre el 1936 i el 1939 per part dels nacionalistes i dels seguidors de Franco a l'illa. També el 2018, el Memorial Democràtic va impulsar la col·locació de les primeres “llambordes de memòria”, entre elles una per a la supervivent del camp de concentració de Ravensbrück Neus Català (quan encara vivia) a els Guaiats. La Generalitat de Catalunya ha estat gestionant la col·locació de *Stolpersteine* en homenatge a republicans que van morir a les pedreres de Mauthausen i a catalans assassinats i supervivents de camps nazis a diversos municipis, entre els quals Navàs, Girona, Manresa, Igualada, Castellar del Vallès i Sabadell.

A Barcelona, l'Ajuntament està rebent múltiples peticions, la més destacada de les quals demanava col·locar una *Stolperstein* per a Lluís Companys a la plaça de Sant Jaume; l'acte finalment es va celebrar el dia 15 d'octubre de 2020 a petició de la Generalitat de Catalunya. El consistori actual està impulsant aquestes jornades en resposta a les peticions de partits polítics i entitats memorialistes i en la cerca d'un gest memorial propi i adequat per a la ciutat de Barcelona.

Algunes qüestions en debat

- Atès que el projecte de Gunter Demnig és, inicialment, un gest memorial que interpel·la radicalment a una comunitat humana sense fronteres i no a una comunitat o a un discurs nacional, en què es converteix aquest gest un cop s'institucionalitza?
- Quin és el rol del gest i de la iniciativa individual, familiar i civil en el context de la gestió institucionalitzada?
- Si en fem un gest institucional, com gestionem les jerarquies entre les víctimes, i com decidim a qui es commemora i a qui no?
- Quina relació hi ha entre les institucions i els col·lectius que impulsen la commemoració?
- Com es podrà mantenir el caràcter “d'invisibilitat” i de confrontació silenciosa del transeünt amb el destí d'un individu en un lloc comú (sense càrrega política) quan es massifica la commemoració? Com s'evita el risc d'una “inflació memorial”?
- És apropiat ampliar el projecte per incloure la commemoració d'altres règims i víctimes de violència repressiva i barrejar codis commemoratius?
- Com s'aconsegueix una dimensió universal per impulsar l'empatia i una dimensió moral davant d'una dimensió ètica, en termes filosòfics, entre transeünts (autòctons i internacionals) i les víctimes commemorades?
- Com es pot despolititzar la commemoració i, alhora, fer justícia amb un gest radicalment diferent?
- Quin és el rol de les ciutats, entre elles Barcelona, en un teixit commemoratiu?
- Com es defineix la memòria de les víctimes republicanes, i quins podrien ser els codis artístics contemporanis corresponents a la memòria republicana més enllà de les “Remembrance Stones”?

Jornada

La jornada s'organitzarà en tres blocs temàtics que emmarquen i impulsen el debat barceloní i que inclouran una presentació de l'evolució del projecte *Stolpersteine*; la tasca històrica de plasmar la memòria dels deportats republicans de la dictadura franquista a la ciutat de Barcelona; les expectatives de les associacions civils que representen els represaliats i els deportats, i la cerca d'un gest memorial capaç d'emmarcar-se i alhora destacar en el debat europeu.

Cada taula virtual juxtaposa entre tres i sis veus i posicions (amb un temps de 10 minuts per ponent i temps per al debat).

15.30 h – 15.45 h

Obertura i paraules de benvinguda

Introducció a la jornada

15.45 h – 16.30 h

1. Gènesi d'un projecte: els micromonuments *Stolpersteine* – Inicis, evolució, repercussió internacional i debat crític

Anna Warda (Stiftung – Spuren – Gunter Demnig Potsdam)
Estela Schindel (Frankfurt / Oder)
Peter Carrier (Berlín / Brunsvic)

16.30 h – 16.45 h

Espai de debat i preguntes

Pausa (20 min)

17.05 h – 18.15 h

2. El cas de Barcelona: entre reclams i expectatives de les associacions d'afectats, la voluntat d'actuar i l'apropiació política

Jordi Font (Memorial Democràtic de Catalunya)
Rosa Toran (Amical de Mauthausen)
Teresa del Hoyo (Amical de Ravensbrück)
Jordi Guixé (EUROM. European Observatory on Memories)
Marko Daniel (Consell Assessor d'Art Públic de Barcelona)
Jordi Rabassa (Ajuntament de Barcelona)

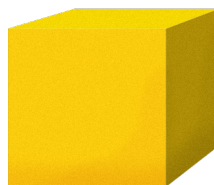
Bibliografia de partida

ASSMANN, Aleida (1999). *Erinnerungsräume* [Espais commemoratius]. C. H. Beck.

BRODSKY, Ricardo (2018). *Trampas de la memoria*. Flacso.

CARRIER, Peter (2016). "Stumbling Stones (*Stolpersteine*). The Moral Authenticity of Micromonuments". A: Golda-Pongratz, Kathrin; Teschner, Klaus (ed.). *Spaces of Memory – Lugares de Memoria*. Trialog 118/119, p. 64-68.

GOLDA-PONGRATZ, Kathrin (2018). "Memoriales, monumentos, museos del genocidio judío (en Europa y América)". A: Vinyes, Ricard (ed.). *Diccionario de la Memoria Colectiva*. Gedisa, p. 308f.

18.15 h – 18.30 h

Espai de debat i preguntes

Pausa (20 min)

18.50 h – 19.50 h

3. La memòria republicana: cap a un gest commemoratiu i reconciliador; perspectives d'actuació

Marta Marín-Dòmine (Barcelona)
Marta Simó (Barcelona)
Ricardo Brodsky (Santiago de Xile)
Robert Jan van Pelt (Toronto)

19.50 h – 20.05 h

Espai de debat i preguntes

Pausa breu (10 min)

20.15 h – 20.30 h

Recopilació de les idees, propostes, controvèrsies i reclams exposats

Resum de la jornada i cloenda

SCHINDEL, Estela (2018). "Stolpersteine". A: Vinyes, Ricard (ed.). *Diccionario de la Memoria Colectiva*. Gedisa, p. 452f.

VINYES, Ricard (2020). "Sobre usos y rutinas de la *stolperstein*". Disponible en línia a: <<https://blogs.publico.es/dominiopublico/31141/sobre-usos-y-rutinas-de-la-stolperstein/>>.

<<http://memoria.gencat.cat/ca/que-fem/stolpersteine/>>.

<<http://www.stolpersteine.eu/>>.

Resums biogràfics dels ponents

Introducció i moderació

Kathrin Golda-Pongratz

Kathrin Golda-Pongratz és doctora en Arquitectura i Urbanisme, professora a la Universitat Politècnica de Catalunya i a la UIC School of Architecture i vocal de l'Institut dels Passats Presents de l'Ajuntament de Barcelona i de l'Ateneu Memòria Popular.

1. Gènesi d'un projecte: els micromonuments *Stolpersteine* – Inicis, evolució, repercussió internacional i debat crític

Anna Warda

Anna Warda és doctoranda a la Universitat de Postdam (Alemanya). Coordina el monument artístic memorial *Stolpersteine* a Europa, un projecte que commemora les víctimes de l'exterminació i de la persecució nazi a la seva darrera residència coneguda, i és membre de la junta de la fundació matriu Stiftung – Spuren – Gunter Demnig.

Estela Schindel

Estela Schindel és doctora en Sociologia, acadèmica de la memòria i coordinadora acadèmica del Viadrina Institute for European Studies de la Facultat d'Estudis Socials i Culturals a la Universitat Europea Viadrina a Frankfurt de l'Oder (Alemanya).

Peter Carrier

Peter Carrier és doctor en Filosofia, historiador, investigador al Georg-Eckert Institute a Brunsvic (Alemanya) i editor del *Journal of Educational Media, Memory and Society*.

2. El cas de Barcelona: entre reclams i expectatives de les associacions d'afectats, la voluntat d'actuar i l'apropiació política

Jordi Font Agulló

Jordi Font Agulló és historiador i gestor cultural, anterior director del Museu Memorial de l'Exili (la Jonquera) del 2008 al 2019 i director del Memorial Democràtic de Catalunya.

Rosa Toran Belver

Rosa Toran Belver és doctora en Història, professora, vocal de l'Amical de Mauthausen i vocal de l'Ateneu Memòria Popular.

Teresa del Hoyo Calduch

Teresa del Hoyo Calduch és delegada del Comitè Internacional de Ravensbrück i membre de la junta directiva de l'Amical de Ravensbrück.

Jordi Guixé Coromines

Jordi Guixé Coromines és doctor en Història, professor a la Universitat de Barcelona i fundador i director de l'EUROM (European Observatory on Memories) a Barcelona.

Marko Daniel

Marko Daniel és doctor en Història i Teoria de l'Art, director de la Fundació Miró i membre del Consell Assessor d'Art Públic de Barcelona.

3. La memòria republicana: cap a un gest commemoratiu i reconciliador; perspectives d'actuació

Marta Marín-Dòmine

Marta Marín-Dòmine és llicenciada en Literatura, doctora en Estudis de Traducció i Multiculturalitat, escriptora i professora titular de Literatura a la Universitat Wilfrid Laurier (Canadà), directora del Centre for Memory and Testimony Studies de la mateixa universitat i vocal de l'Institut dels Passats Presents de l'Ajuntament de Barcelona.

Marta Simó Sánchez

Marta Simó Sánchez és doctora en Sociologia, professora a la Universitat Autònoma de Barcelona, investigadora del grup ISOR (Investigacions en Sociologia de la Religió) i membre del Comitè Executiu de l'EHAS (European Association for Holocaust Studies).

Ricardo Brodsky Baudet

Ricardo Brodsky Baudet és llicenciat en Literatura, director del Museo Benjamín Vicuña Mackenna, anterior director executiu del Museo de la Memoria y los Derechos Humanos a Santiago de Xile i del Museo Gabriela Mistral de Vicuña.

Robert Jan van Pelt

Robert Jan van Pelt és doctor en Història de l'Arquitectura, acadèmic centrat en l'Holocaust, professor d'Història Cultural a la Universitat de Waterloo (Toronto) i membre de la Junta d'Arquitectura del Babyn Yar Holocaust Memorial a Kiev, Ucraïna.

